Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Серт Олександр Володимирович, 1992 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2014 році Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, здобувши ступінь магістра за спеціальністю «Правознавство».

Виконав акредитовану освітньо-наукову «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 06.02.2026р. № 41-34 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:	**Вікторії Вікторівни РЄЗНІКОВОЇ**, доктора юридичних наук, професора, член-кореспондента Національної академії правових наук України, завідувача кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Рецензентів:	**Валентина Степановича ЩЕРБИНИ**, доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, професора кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. **Олександри В'ячеславівни КОЛОГОЙДИ**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Офіційних опонентів:	**Олега Петровича ПОДЦЕРКОВНОГО**, доктора юридичних наук, професора, член-кореспондента Національної академії правових наук України, завідувача кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія» **Наталії Володимирівни ЩЕРБАКОВОЇ**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса.

на засіданні «02» квітня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право *Серту Олександру Володимировичу* на підставі публічного захисту дисертації «Однорівнева структура корпоративного управління» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник – ГАРАГОНИЧ Олександр Васильович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію виконано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та містить нові науково-обґрунтовані результати, а саме: розроблено науково обґрунтовану концепцію правового регулювання порядку обрання до складу ради директорів робота-директора (ШІ-директора); розроблено науково обґрунтовану концепцію притягнення до відповідальності за дії або бездіяльність роботів-директорів, що спричинили шкоду третім особам або самій корпорації; обґрунтовано необхідність покладення на раду директорів функції управління даними та кібербезпекою, у межах реалізації якої у корпораціях, де вже є обов'язковими комітети з аудиту, призначень та винагороди, має формуватися спеціалізований комітет з управління даними та кібербезпекою, завданням якого є підготовка для затвердження радою директорів обов'язкової Декларації реагування на кібератаки, яку слід запровадити; розроблено науково обґрунтовану концепцію примусової однорівневої структури корпоративного управління як структурного засобу захисту конкуренції; обґрунтовано доцільність виокремлення та правового закріплення категорії незалежних виконавчих директорів; підготовлено пропозиції по внесенню змін до законів України, які оформлено як проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління»; підготовлено проєкт Декларації реагування на кібератаки.

Здобувач має 18 наукових публікацій за темою дисертації, з них 13 наукових статей, опублікованих у наукових фахових виданнях України, 1 із яких – у співавторстві (з виділенням особистого внеску здобувача), а також 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях:

1. Серт О.В. Процес становлення інституту однорівневої структури корпоративного управління в Україні та історичні тенденції його розвитку. Правова держава. Одеса. Фенікс. № 54. 2024. с. 68-79. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.54.304874.

2. Серт О.В. Загальна характеристика компетенції ради директорів при однорівневій структурі корпоративного управління. Галицькі студії: Юридичні науки. № 5. 2024. с. 30-36. DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-5-5.

3. Серт О.В. Роль та функції аудиторського комітету ради директорів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. № 83 (частина 1). 2024. С. 391-397. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.58.

4. Серт О.В. Загальна характеристика однорівневої структури корпоративного управління. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1. 2024. с. 105-109. DOI https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-19.

5. Серт О.В. Недоліки правового регулювання створення комітетів ради директорів в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. № 69. 2024. с. 109-113. DOI https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.69.24.

6. Серт О.В. Розмежування повноважень голови ради директорів, головного виконавчого директора та корпоративного секретаря при однорівневій структурі корпоративного управління в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. № 84 (частина 2). 2024. с. 72-79. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.8.

7. Серт О.В. Роль невиконавчих директорів у корпоративному управлінні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. № 85 (частина 2). 2024. с. 38-44. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.5.

8. Серт О.В. Виконавчі директори в системі корпоративних відносин. Правова держава. Одеса. Фенікс. № 56. 2024. с. 78-90. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.56.315687.

9. Гарагонич О.В., Серт О.В. Правовий статус членів ради директорів. Право України. № 9. 2024. с. 87-96. DOI: https://doi.org/10.33498/louu-2024-09-087.

10. Серт О.В. Щодо функціонування ради директорів та правової природи її рішень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. №86 (частина 2). 2024. с. 339-346. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.51.

11. Серт О.В. Щодо відповідальності виконавчих та невиконавчих членів ради директорів. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 1. 2025. с. 278-286. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.45.

12. Серт О.В. Самокерована рада директорів. Правова держава. Одеса. Фенікс. № 57. 2025. с. 145-159. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.57.325393.

13. Серт О.В. Примусова однорівнева структура корпоративного управління як структурний засіб захисту конкуренції. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 2. 2025. с. 359-365. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.54.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти та офіційні опоненти, та висловили зауваження:

РЄЗНІКОВА Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Оцінка позитивна без зауважень.

ЩЕРБИНА Валентин Степанович, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Рецензент ставить під сумнів доцільність застосування формули Хенда для оцінки відповідальності директорів за дії в умовах підприємницького ризику, вказуючи на два недоліки. По-перше, термінологічний: формула оперує поняттям обачності й обережності, а не передбачливості, як це трактує дисертант, що є суттєвою змістовною різницею. По-друге, контекстуальний: формула була сформульована суддею Хендом стосовно нещасних випадків і не призначалася для оцінки корпоративних управлінських рішень, а її застосування у сфері економіки залишається дискусійним навіть серед фахівців.

2. Рецензент вказує на розмитість формулювання відповідного положення наукової новизни: поняття «помилки» директора, «стягнення» та «межі публічно-правової відповідальності» залишаються невизначеними і потребують чіткого розкриття, без цього положення не має належної юридичної визначеності.

3. Рецензент, загалом, підтримує позицію дисертанта щодо доцільності надання корпораціям свободи вибору між одно- та дворівневою структурою управління, однак вказує на практичну прогалину: для реалізації цієї пропозиції необхідно розробити чіткі критерії, якими корпорація керувалася б при такому виборі, без цього пропозиція залишається декларативною.

4. Рецензент радить дисертанту виявляти більшу наукову сміливість у критичному аналізі чинного законодавства, тим більше, що розроблений законопроект (додаток А) містить нововведення, які в тексті дисертації належно не обґрунтовані.

5. Рецензент зазначає, що в роботі бракує аналізу законопроєкту про рекодифікацію Цивільного кодексу в частині управління товариствами, зокрема співвідношення між запропонованими статтями проєкту (97-99, 145, 146, та 160) та їх узгодженості з чинним законодавством, і висловлює сподівання, що дисертант торкнеться цього питання під час захисту.

КОЛОГОЙДА Олександра В'ячеславівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Рецензент, загалом, підтримуючи можливість використання ШІ директорами як допоміжного інструменту, заперечує концепцію самокерованої ради директорів як таку. Ключовий аргумент: робот-директор позбавлений правосуб'єктності, він не має волі, свідомості, деліктоздатності та не приймає

самостійних рішень у правовому розумінні, а лише обирає один із наперед запрограмованих варіантів поведінки на основі вхідних даних, які можуть бути неповними. Відтак, рецензент пропонує чітке розмежування: ШІ може й має використовуватися членами ради як інструмент аналізу, автоматизації та підтримки рішень, однак суб'єктом корпоративного управління залишається виключно фізична особа. Для врегулювання відповідних ризиків рецензент рекомендує передбачити на рівні законодавства сертифікацію програм ШІ та чіткі критерії розподілу відповідальності між членом органу управління і розробником програмного забезпечення..

2. Рецензент вказує на потребу чіткого розмежування між функціями управління даними та кібербезпекою, з одного боку, і загальною функцією управління та комплаєнс, з іншого, щоб уникнути їх дублювання в межах ради директорів.

3. Рецензент вважає дискусійною пропозицію повністю відмовитися від трудових договорів з усіма членами ради директорів. На його думку, підхід має бути диференційованим: з виконавчими директорами доцільно укладати трудові договори, тоді як з невиконавчими можливі обидві форми. Крім того, рецензент заперечує кваліфікацію відносин корпоративного управління як надання послуг: ці відносини є внутрішніми майново-організаційними господарськими відносинами, предметом яких є реалізація делегованого права акціонерів на управління товариством, а не надання послуг третім особам. Відтак, пропонується укладати договори про виконання повноважень члена ради директорів як окремий вид договору, що відповідає природі цих відносин.

4. Рецензент ставить під сумнів достатність обґрунтування концепції примусової однорівневої структури як засобу захисту конкуренції. Ключове заперечення: члени ради директорів діють в інтересах товариства, тобто, максимізації прибутку, а не в інтересах споживачів чи конкурентного середовища, і незрозуміло, чому однорівнева структура краще справляється з наслідками зловживання монопольним становищем, ніж дворівнева. Крім того, рецензент зауважує, що державне втручання в корпоративну автономію, зазвичай, реалізується через призначення осіб-наглядачів до складу органу управління, а не через нав'язування певної структури управління. Водночас, рецензент підтримує суміжну пропозицію дисертанта щодо призначення незалежних директорів як інструменту, здатного реально запобігати порушенням конкурентного законодавства та захищати права споживачів.

5. Рецензент підтримує інститут дискваліфікації як санкції, однак заперечує позицію дисертанта про її виключно судовий порядок застосування. На думку рецензента, дискваліфікація реалізується, передусім, у позасудовий спосіб: як наслідок притягнення посадової особи до адміністративної чи кримінальної відповідальності, погіршення ділової репутації, звільнення за правопорушення, рішення загальних зборів або уповноваженого державного органу (НБУ, НКЦПФР тощо). Судовий порядок є лише одним із можливих, а не єдиним, і незрозуміло, захист якого саме права та яким способом мав би забезпечувати позивач у такому процесі.

ПОДЦЕРКОВНИЙ Олег Петрович, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач

кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Опонент ставить під сумнів обґрунтованість тези дисертанта про те, що законодавчі обмеження на вибір однорівневої структури корпоративного управління не мають легітимної мети. На думку опонента, дворівнева структура, особливо для банків, страховиків і стратегічних державних підприємств, є не надмірним обмеженням, а цілком виправданим правовим запобіжником, який забезпечує чітке розмежування між тими, хто управляє активами, і тими, хто це управління контролює. Додатково, опонент критикує апелювання дисертанта до Регламенту (ЄС) № 2157/2001 про Європейську компанію як аргументу на користь свободи вибору структури управління, оскільки цей регламент лише допускає обидві моделі, але не надає безумовного права на вибір, а на практиці переважна більшість таких компаній обирає саме дворівневу структуру. Загальний висновок опонента: в умовах нерозвиненої корпоративної культури та високих корупційних ризиків в Україні питання не в тому, яка структура управління є теоретично кращою, а в тому, яка з них забезпечує реальну систему стримувань і противаг, і дворівнева структура наразі відповідає цій вимозі краще.

2. Другий блок критики опонента стосується концепції «робота-директора» на основі штучного інтелекту. Опонент висуває три принципових заперечення: по-перше, ШІ не має волі та свідомості, а отже не може бути суб'єктом права і носієм фідуціарних обов'язків (наділення алгоритму статусом директора означає перетворення інструменту на суб'єкт правовідносин); по-друге, запропонована конструкція «робот приймає рішення, а людина наглядає» породжує нерозв'язну проблему відповідальності: акціонери не можуть подати позов проти алгоритму, розробник захищений ліцензійною угодою, а директор-наглядач може не розуміти логіки рішень, що їх він формально контролює, а це створює, за словами опонента, ідеальну схему для безкарності; по-третє, включення ШІ до складу органу управління дегуманізує корпоративне управління, яке за своєю природою має бути механізмом балансування інтересів людей, а не технічним комплексом.

3. Третє зауваження опонента стосується законодавчої техніки. Опонент визнає масштаб проробленої дисертантом роботи, однак піддає сумніву підхід, за яким кожен елемент корпоративних відносин має бути врегульований безпосередньо в законі: надмірна деталізація на рівні законодавчих актів, як правило, породжує колізії, нові прогалини і ускладнює правозастосування, що вже можна спостерігати, наприклад, у сфері визначення поняття суб'єкта господарювання. Натомість, опонент пропонує альтернативну модель: закон має закріплювати лише загальні принципи та публічно-правові обмеження, тоді як деталі корпоративної взаємодії могли б регулюватися примірними (модельними) статутами як нормативно санкціонованими звичаями ділового обігу, з можливістю відступати від них за згодою сторін, зокрема, з урахуванням традицій країн інвестиційного походження інвесторів.

4. Четверте зауваження опонента стосується правової природи договору з керівником корпорації. Визнаючи слушність відмови дисертанта від кваліфікації цього договору як трудового, опонент вказує на внутрішню суперечність позиції:

дисертант одночасно обґрунтовує господарсько-правовий характер відповідальності директорів і пропонує кваліфікувати сам договір з керівником як цивільно-правовий, тоді як логічним продовженням власної аргументації мала б бути господарсько-правова, корпоративна природа такого договору. На думку опонента, Цивільний кодекс просто не пристосований для регулювання відносин між керівником і корпорацією, що підтверджується судовою практикою: у справі № 904/982/19 суд був змушений вдатися до «штучного» застосування норм про грубу необережність потерпілого, аби досягти справедливого результату, що свідчить про відсутність належного спеціального регулювання. Саме господарсько-правова відповідальність, наголошує опонент, дозволила б уникнути як змістовних прогалин, так і юрисдикційних суперечок щодо компетенції господарських судів у таких спорах.

5. П'яте зауваження опонента має точковий характер і стосується двох окремих недоліків. По-перше, опонент критикує пропозицію кваліфікувати внутрішні рішення корпорації як «акти нормативного характеру» та визнати її органи «суб'єктами правотворчості»: в доктрині господарського права локальні документи товариства є елементом корпоративного саморегулювання, а не правотворчості, оскільки нормативність як загальнообов'язковість є ознакою права, а не внутрішнього регулювання, і правова новела, навіть відповідаючи принципам права, не може ігнорувати усталені теоретичні конструкції. По-друге, опонент звертає увагу на надмірне захоплення абревіатурами, яке суттєво ускладнює сприйняття тексту: зокрема, на одній зі сторінок у десяти рядках тексту вжито шістнадцять абревіатур, що породжує двозначність тверджень.

ЩЕРБАКОВА Наталія Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Опонент, загалом, позитивно оцінює концепцію примусової однорівневої структури корпоративного управління як альтернативи примусовому поділу корпорації за порушення конкурентного законодавства, зокрема, тому що такий захід зберігає цілісність і функціональність суб'єкта господарювання, а не припиняє його діяльність. Водночас, опонент вказує на низку питань, які потребують додаткового опрацювання: не врегульовано процедуру переходу від дворівневої структури до однорівневої, залишається незрозумілим, як визначатимуться повноваження органів управління у перехідний період і яким чином контролюватиметься фактичне запровадження нової структури. Крім того, опонент звертає увагу на надмірну широту формулювання: з логіки конструкції випливає, що примусова однорівнева структура може застосовуватися лише як альтернатива примусовому поділу за зловживання монопольним становищем, а не за всі двадцять один вид порушень конкурентного законодавства, передбачених статтею 50 відповідного Закону, і дисертанту варто було б чітко це конкретизувати.

2. Опонент позитивно сприймає порівняльно-правовий аналіз процедур обрання членів ради директорів, однак ставить конкретне запитання по суті: з трьох альтернативних механізмів, виявлених дисертантом у праві США та Великої Британії (привілейованого голосування, поступового членства та

кооптації) до запровадження в національне законодавство пропонується лише кооптація, тоді як підстави для такого вибору в роботі не обґрунтовані. Опонент очікує від дисертанта пояснення, чому саме кооптація визнана найбільш ефективним і прийнятним механізмом, порівняно з двома іншими.

3. Опонент виділяє три висновки дисертанта, які потребують додаткового обґрунтування. По-перше, щодо віднесення розробників програмного забезпечення ШІ до суб'єктів корпоративного управління: технічний супровід алгоритму і членство в органі управління – це принципово різні ролі, і ототожнювати їх, щонайменше, передчасно. По-друге, щодо пропозиції укладати з усіма членами ради директорів виключно цивільно-правові договори: така конструкція, фактично, позбавляє корпорацію права самостійно обирати модель відносин із директорами, що є невиправданим обмеженням корпоративної автономії. По-третє, щодо визначення корпоративного спору через суб'єктний склад: кваліфікація спору як корпоративного залежить від сукупності критеріїв – природи корпоративних відносин, змісту конфлікту та способу його ефективного вирішення, і зводити її лише до того, між якими суб'єктами виник спір, означає надмірно спрощувати складну кваліфікаційну проблему.

Результати відкритого голосування:

«**За**» 5 членів ради,

«**Проти**» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Серту Олександру Володимировичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор юридичних наук, професор **Вікторія РЄЗНІКОВА**

Підпис
Вчений секретар
КАРАУЛЬ
03.